

مدلسازی عوامل تعیین کننده لحن و خوانایی گزارشگری مالی بر اساس مؤلفه های حاکمیت شرکتی

مرتضی تشکری^۱

حسین بدیعی^{۲*}

رویا دارابی^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۳/۱۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۵/۳۱

چکیده

هدف اصلی تحقیق حاضر مدلسازی عوامل تعیین کننده لحن و خوانایی گزارشگری مالی بر اساس مؤلفه های حاکمیت شرکتی در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. در این پژوهش مؤلفه های حاکمیت شرکتی (مالکیت مدیریتی، مالکیت نهادی، مالکیت خانوادگی، اندازه هیئت مدیره، استقلال هیئت مدیره، تنوع جنسیتی هیئت مدیره، استقلال کمیته حسابرسی، تعداد جلسات کمیته حسابرسی و اندازه کمیته حسابرسی) به عنوان متغیرهای مستقل تحقیق هستند. متغیرهای لحن و خوانایی گزارشگری مالی به عنوان متغیرهای وابسته در نظر گرفته شده اند. نمونه آماری تحقیق شامل ۱۲۵ شرکت طی دوره زمانی ده ساله ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۱ می باشد. روش تجزیه و تحلیل داده ها از طریق آزمون رگرسیون چندگانه انجام شده است. نتایج فرضیه اول نشان داد مالکیت نهادی، استقلال هیئت مدیره و استقلال کمیته حسابرسی بر لحن گزارشگری مالی تأثیر مستقیم و معناداری دارند و متغیرهای مالکیت مدیریتی و مالکیت خانوادگی بر لحن گزارشگری مالی تأثیر معکوس و معناداری دارند. نتایج فرضیه دوم نشان داد تعداد جلسات کمیته حسابرسی، استقلال هیئت مدیره و استقلال کمیته حسابرسی بر خوانایی گزارشگری مالی تأثیر مستقیم و معناداری دارند و متغیرهای مالکیت مدیریتی و مالکیت خانوادگی بر خوانایی گزارشگری مالی تأثیر معکوس و معناداری دارند.

واژگان کلیدی: حاکمیت شرکتی، استراتژی شرکتی، لحن گزارشگری مالی، خوانایی گزارشگری مالی

^۱ گروه حسابداری، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. morteza.tashakori@gmail.com

^۲ گروه حسابداری، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول) badiei@iau.ac.ir

^۳ گروه حسابداری، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران r-darabi@azad.ac.ir

مقدمه

لحن و خوانایی گزارشگری مالی برای سهامداران و سرمایه گذاران اهمیت بالایی دارد. صورتهای مالی که ساده و با شفافیت بیشتری تدوین می شوند می توانند عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیران و سهامداران را کاهش دهند و از طرفی شفافیت بیشتر در اطلاعات صورتهای مالی می تواند این علامت را به فعالان بازار سرمایه دهد که وضعیت مالی شرکت در حد مطلوبی است؛ چرا که پژوهشهای قبلی نشان داده اند که شرکتهایی که وضعیت مالی مطلوبی ندارند؛ مدیران این شرکتها اطلاعات را با پیچیدگی بیشتر و با ابهام ارائه می کنند تا وضعیت نامطلوب شرکت نمایان نشود. بیشتر و پیچیده تر شدن میزان گزارشهای توضیحی (یادداشت های همراه، گزارش فعالیت هیئت مدیره و...) در سال های اخیر، در عین حال که فرصت ارائه اطلاعات مفصل درباره عملکرد و چشم انداز آتی شرکتها را فراهم می کند تا از آن طریق سودمندی تصمیم گیری ها را افزایش دهند، زمینه را نیز برای مدیران به منظور اعمال مدیریت ادراک فراهم کرده است (آوور^۱، ۲۰۱۶).

از یک دیدگاه، حاکمیت شرکتی به رابطه بین شرکت و سهامداران محدود می شود. این یک الگوی قدیمی است که در قالب تئوری نمایندگی ارائه می شود؛ این دیدگاه متمرکز بر قابلیت های سیستم قانونی یک کشور برای حفظ حقوق سهامداران اقلیت است. از طرف دیگر، حاکمیت شرکتی را می توان بصورت یک شبکه از روابط دید که نه تنها بین شرکت و مالکان آنها بلکه بین شرکت و عده زیادی از ذینفعان از جمله کارکنان، مشتریان، فروشندگان، دارندگان اوراق قرضه و ... وجود دارند. چنین دیدگاهی غالباً در تئوری ذینفعان دیده می شود. بررسی کلی تعاریف حاکمیت شرکتی در متون علمی نشان می دهد که تمام آنها دارای ویژگی مشترک و معینی هستند که یکی از مهم ترین آنها پاسخ گویی و نظارت بر کیفیت گزارشگری مالی است. این دیدگاه بر سطح پاسخگویی وسیع تری نسبت به سهامداران و دیگر ذینفعان تاکید دارد. نظام حاکمیت شرکتی موجب ترغیب و تقویت استفاده کارآمد و الزام پاسخ گویی شرکتها در قبال سایر ذینفعان خود می گردد از جهت دیگر اجرای نظام

حاکمیت شرکتی می تواند باعث اختصاص بهینه منابع و ارتقای شفافیت اطلاعات و در نهایت ارتقای لحن و خوانایی گزارشگری مالی گردد (هسی و همکاران^۱، ۲۰۱۸).

با این حال در عمده مطالعات داخلی صورت گرفته این موضوع نادیده انگاشته شده و یک فضای خالی در ادبیات حسابداری و گزارشگری مالی برای پژوهش در این باره وجود دارد که این خود، انگیزه ای جهت انجام این پژوهش است. از این رو، پژوهش حاضر در پی یافتن پاسخی برای این سؤال است که آیا مکانیسم های حاکمیت شرکتی بر لحن و خوانایی گزارشگری مالی شرکتها تأثیر معناداری دارند؟

پیشینه پژوهش

بلانکو و دئول^۲ (۲۰۲۲) تأثیر خوانایی و قابلیت مقایسه صورتهای مالی شرکتها بر احتمال گزارشگری متقلبانه را برای نمونه ای متشکل از ۱۷۹۶۷ شرکت - سال مشاهده در بازار سرمایه آمریکا بررسی کردند. یافته های پژوهش آنان نشان داد شرکت های دارای گزارش های مالی با خوانایی و قابلیت مقایسه کمتر، احتمالاً بیشتر از سایر شرکتها به ارتکاب تقلب در صورتهای مالی اقدام می کنند.

لی^۳ (۲۰۲۲) در پژوهشی تأثیر خوانایی گزارشگری مالی را بر عملکرد شرکت و پایداری سود بررسی کرد. نتایج پژوهش نشان داد گزارش های مالی شرکت هایی که دارای سودهای کمتری اند، پیچیدگی بیشتری دارد. علاوه بر این، شرکت های با گزارش های مالی خواناتر، از پایداری سود بیشتری برخوردارند.

بونسال و میلر^۴ (۲۰۲۱) تأثیر خوانایی گزارشگری مالی بر هزینه بدهی را برای نمونه ای متشکل از ۳۶۵۹ شرکت - سال مشاهده در بازار سرمایه انگلیس بررسی کردند. نتایج پژوهش نشان داد خوانایی گزارشگری مالی باعث کاهش هزینه بدهی شرکتها می شود.

ژائویان^۱ (۲۰۲۰) در پژوهشی به بررسی تأثیر پاداش مدیران بر لحن و خوانایی گزارشگری مالی شرکت های بورس بخارست طی سال های ۲۰۰۲ تا ۲۰۱۶ پرداخته اند. روش آماری آزمون فرضیه ها از طریق رگرسیون چندگانه می باشد. نتایج نشان داد پاداش مدیران بر لحن

فرضیه ها

۱. مؤلفه های حاکمیت شرکتی بر لحن گزارشگری مالی تأثیر دارد.
- ۱-۱- درصد مالکیت مدیریتی بر لحن گزارشگری مالی تأثیر دارد.
- ۱-۲- درصد مالکیت خانوادگی بر لحن گزارشگری مالی تأثیر دارد.
- ۱-۳- درصد مالکیت نهادی بر لحن گزارشگری مالی تأثیر دارد.
- ۱-۴- تنوع جنسیتی هیئت مدیره بر لحن گزارشگری مالی تأثیر دارد.
- ۱-۵- اندازه هیئت مدیره بر لحن گزارشگری مالی تأثیر دارد.
- ۱-۶- استقلال هیئت مدیره بر لحن گزارشگری مالی تأثیر دارد.
- ۱-۷- استقلال کمیته حسابرسی بر لحن گزارشگری مالی تأثیر دارد.
- ۱-۸- تعداد جلسات کمیته حسابرسی بر لحن گزارشگری مالی تأثیر دارد.
- ۱-۹- اندازه کمیته حسابرسی بر لحن گزارشگری مالی تأثیر دارد.
۲. مؤلفه های حاکمیت شرکتی بر خوانایی گزارشگری مالی تأثیر دارد.
- ۲-۱- درصد مالکیت مدیریتی بر خوانایی گزارشگری مالی تأثیر دارد.
- ۲-۲- درصد مالکیت خانوادگی بر خوانایی گزارشگری مالی تأثیر دارد.
- ۲-۳- درصد مالکیت نهادی بر خوانایی گزارشگری مالی تأثیر دارد.
- ۲-۴- تنوع جنسیتی هیئت مدیره بر خوانایی گزارشگری مالی تأثیر دارد.
- ۲-۵- اندازه هیئت مدیره بر خوانایی گزارشگری مالی تأثیر دارد.
- ۲-۶- استقلال هیئت مدیره بر خوانایی گزارشگری مالی تأثیر دارد.
- ۲-۷- استقلال کمیته حسابرسی بر خوانایی گزارشگری مالی تأثیر دارد.

و خوانایی گزارشگری مالی تأثیر معکوس و معناداری دار و مدیران برای دریافت پاداش بیشتر صورتهای مالی را با لحن منفی تری گزارش می دهند.

میرزایی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی به بررسی تأثیر لحن بدبینانه گزارشگری مالی بر گزارشگری مالی متهورانه باتوجه به نقش حفاظت از حقوق سهامداران پرداخته اند. در این پژوهش که در بازه زمانی ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۶ انجام گرفت تعداد ۱۰۵ شرکت بورس اوراق بهادار تهران مورد بررسی قرار گرفتند. روش آنتروپی شنون به عنوان یکی از روش های تصمیم گیری چندمعیاره در این پژوهش به منظور سنجش حفاظت از حقوق سهامداران استفاده شده و آزمون فرضیه ها نیز براساس تحلیل رگرسیون صورت پذیرفت. نتایج نشان داد، لحن بدبینانه گزارشگری مالی بر گزارشگری مالی متهورانه تأثیر منفی و معناداری دارد. همچنین مشخص شد، حفاظت از حقوق سهامداران باعث تشدید تأثیر منفی لحن بدبینانه گزارشگری مالی بر گزارشگری مالی متهورانه می شود.

کاظمی علوم و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی به بررسی تأثیر خوانایی گزارشگری مالی بر معیارهای ریسک پروژه حسابرسی پرداخته اند. بر اساس مبانی نظری و تجربی پژوهش، تأخیر گزارش حسابرسی، حق الزحمه حسابرسی، اظهارنظر ابهام در تداوم فعالیت و تغییر حسابرس، به عنوان معیارهای ریسک پروژه حسابرسی انتخاب شدند. داده های ۱۵۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، طی دوره زمانی ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۷ جمع آوری شد و فرضیه های پژوهش با استفاده از داده های ترکیبی و به کارگیری رگرسیون چندگانه و لجستیک آزمون شدند. بر اساس نتایج پژوهش، شرکت هایی که خوانایی گزارشگری مالی آنها کمتر است، تأخیر گزارش حسابرسی طولانی تر، حق الزحمه حسابرسی بیشتر و به احتمال بیشتری اظهارنظر ابهام در تداوم فعالیت دریافت کرده و در مقایسه با سایر شرکت ها تغییر حسابرس بیشتری دارند. این نتایج نشان می دهند که در شرکت های با خوانایی گزارشگری مالی کمتر، حسابرسان با ریسک حسابرسی بیشتری مواجه می شوند و باید تلاش بیشتری کنند.

۸-۲- تعداد جلسات کمیته حسابرسی بر خوانایی گزارشگری مالی تأثیر دارد.
۹-۲- اندازه کمیته حسابرسی بر خوانایی گزارشگری مالی تأثیر دارد.

مدل و متغیرهای پژوهش

مدلهای رگرسیونی آزمون فرضیات نیز بصورت زیر می باشد:

$$1) TONE_i, t = \alpha_0 + \beta_1 manage-own_i + \beta_2 Insi, t + \beta_3 Family-own_i + \beta_4 b-size_i + \beta_5 OUTDi, t + \beta_6 Gender_i + \beta_7 Ind-Committee_i + \beta_8 Size-Committee_i + \beta_9 Meetings-Committee_i + \epsilon_i, t$$

$$2) READABILITY_i, t = \alpha_0 + \beta_1 manage-own_i + \beta_2 Insi, t + \beta_3 Family-own_i + \beta_4 b-size_i + \beta_5 OUTDi, t + \beta_6 Gender_i + \beta_7 Ind-Committee_i + \beta_8 Size-Committee_i + \beta_9 Meetings-Committee_i + \epsilon_i, t$$

TONE: لحن گزارشگری مالی

READABILITY: خوانایی گزارشگری مالی

manage-own = مالکیت مدیریتی

Insi = مالکیت نهادی

Family-own = مالکیت خانوادگی

b-size: اندازه هیئت مدیره

OUTD = استقلال هیئت مدیره

Gender: تنوع جنسیتی هیئت مدیره

Ind-Committee = استقلال کمیته حسابرسی

Size-Committee = اندازه کمیته حسابرسی

Meeting-Committee = تعداد جلسات کمیته

حسابرسی

الف: متغیرهای وابسته

• لحن گزارشگری مالی

نگاره ۱: فهرست واژه‌های مرتبط با لحن بدبینانه

فهرست واژه‌های سرزنش

تعریف	واژه‌های نمونه
اصطلاحاتی که مشخص کننده عدم تناسب اجتماعی و شر هستند.	مشکل دار (ایراد)، آینده تاریک، بد، بی دقتی، گران، سخت (پیچیده)،
صفات که توصیف کننده موقعیت‌های ناگوار و نوسانات غیرمنتظره هستند که شامل سیاه‌نمایی‌های آشکار نیز می‌شود.	دشمن، بی ثبات (ناپایدار)، ناراحت کننده
فهرست واژه‌های مرتبط با سختی	

لحن متغیری است که شاخصی برای زبان گزارشگری مالی در گزارش سالانه است. تجزیه و تحلیل‌ها نیازمند استفاده از ابزار لحن خوش‌بینانه و بدبینانه در نمونه‌هاست. برای به‌دست‌آوردن سطوح نظام‌مند لحن خوش‌بینانه و بدبینانه، از واژه‌هایی استفاده شده است که به‌طور گسترده در تجزیه و تحلیل گفتمان روایت از جمله، سخنرانی‌های سیاست‌مداران، سخنرانی‌های سیاست‌گذاران، گزارش‌های سالانه به سهامداران و دیگر ارتباطات کسب و کار کاربرد دارد (مرادی و همکاران، ۱۳۹۳). تحلیل‌ها با فهرستی از واژه‌های موجود ساخته شده برای تجزیه و تحلیل متن و محتوا انجام شده است. این فهرست از واژه‌ها مبتنی بر نظریه زبانی است که در پژوهش‌های دانشگاهی در زمینه‌های کاربردی به‌طور گسترده‌تر استفاده می‌شود. سه فهرست از واژه‌ها به‌عنوان «بدبینانه»، برچسب «سرزنش»، «سختی» و «انکار» و سه فهرست از واژه‌ها به‌عنوان «خوش‌بینانه»، برچسب «با ارزش»، «رضایت‌مندی» و «فکر خوب»، ملاک تشخیص لحن گزارشگری مالی در نظر گرفته شده که در نگاره ۱ و نگاره ۲ ذکر شده است. واژه‌های به‌کار رفته در تشخیص لحن خوش‌بینانه و بدبینانه، ترجمه‌ای از فهرست واژه‌های به‌کار رفته در نرم‌افزار تجزیه و تحلیل متن که اغلب در گفتمان معاصر آمریکا استفاده می‌شود. با توجه به اینکه واژه‌های به‌کار رفته در تشخیص لحن بدبینانه و خوش‌بینانه، برای شناسایی جنبه‌های ظریف زبان طراحی شده است؛ بنابراین، با نهایت دقت و با بهره‌گیری از استادان زبان، اقدام به ترجمه این واژه‌ها شد. لازم به ذکر است پس از بررسی گزارش‌های توضیحی حسابداری از جمله گزارش‌های سالانه هیئت‌مدیره شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، مشاهده شد، این واژه‌ها به‌طور گسترده‌ای استفاده شده‌اند.

تعریف	واژه های نمونه
شامل بلاای طبیعی، اقدامات خصمانه و رفتارهای انسانی توییخی و سرزنش بار و همچنین، نتایج ناخوشایند سیاسی و نیز ترس طبیعی انسان و عدم صلاحیت نیروی انسانی است.	سوء استفاده، هشدار، نبرد، تضاد (عدم همخوانی)، افسرده، ناامیدکننده، دلسرد، ورشکسته شدن، ترس، سختی، مشکل، پشیمانی (نامیدی)، تنزل، تهدید، متأسفانه، ضعف (نقص)
تعریف	واژه های نمونه
واژه هایی با کارکرد منفی و واژه هایی که مشخص کننده مجموعه های تهی (پوچ) هستند.	نیستند، نمی توان، انجام نداد، نباید، انجام ندادن، نه، هیچ (صفر)
نگاره ۲: فهرست واژه های مرتبط با لحن خوش بینانه فهرست واژه های بارزش (تمجید)	
تعریف	واژه های نمونه
تأیید برخی از افراد، گروه ها و یا نهاد انتزاعی که شامل واژه های مجزاکننده کیفیت های اجتماعی، کیفیت فیزیکی، کیفیت فکری، کیفیت کارآفرینی و کیفیت اخلاقی مهم است. همه اصطلاحات در این فرهنگ لغت، صفت هستند.	بهترین، بهتر، توانا، مطلوب، خوب، عالی، مهم، مثبت، سودآور، قوی، موفق
تعریف	واژه های نمونه
واژه های مرتبط با حالت های مثبت اثربخش (عاطفی)، با لحظه های لذت آور و تفریحات لذت بخش یا با واژه های مرتبط با موفقیت. تمامی واژه ها در حیطه پرورشی هستند.	تحسین، جشن گرفتن، راحت، اعتماد به نفس، خوشحال، لذت بردن، شور و شوق، هیجان زده، خوشحال، راضی
تعریف	واژه های نمونه
فضایی که شایسته احترام جهانی هستند، بیشتر اصطلاحاتی هستند که مجزاکننده کیفیت های اخلاقی مطلوب و همین طور خصوصیت های شخصی مؤثر. ایده آل های اجتماعی و سیاسی نیز شامل این واژه ها هستند.	تعهد، فداکاری، بهبود، وفاداری، بهره وری، پیشرفت، کیفیت

تحلیل و تعداد و نوع کلمات مورد نیاز را استخراج کند، به مطالعه گزارش های سالانه هیئت مدیره اقدام و با شمارش دستی، تعداد واژه های بدبینانه، خوش بینانه و کل واژه های هر گزارش استخراج می شود. سپس تعداد واژه های بدبینانه و خوش بینانه در هر گزارش به طور جداگانه بر تعداد کل واژه ها تقسیم شده و نسبت هایی به دست می آید.

+ لغات منفی) / (لغات منفی - لغات مثبت) = TONE
(لغات مثبت)

• خوانایی گزارشگری مالی

برای سنجش خوانایی گزارشگری مالی، مطابق با پژوهش آبرناسی و همکاران (۲۰۱۹) حسن (۲۰۱۷) و رضائی

طبق روش فلدمن و همکاران (۲۰۱۰) و داویس و تاماسوییت (۲۰۱۲) در گزارش های توضیحی حسابداری، هرگاه نسبت واژه های بدبینانه بر تعداد کل واژه ها، بیشتر از نسبت واژه های خوش بینانه بر کل واژه ها باشد، لحن گزارش، بدبینانه خواهد بود و برعکس. با توجه به اینکه لحن بدبینانه گزارشگری مالی، از قابلیت اتکا برخوردار است و بدون سوگیری خاصی بیان می شود و همچنین، مدیران با استفاده از لحن بدبینانه، اطلاعات مربوط تر و آینده نگرتری در گزارش های سالانه افشا می کنند، از لحن بدبینانه در الگوی آزمون فرضیه ها استفاده می شود (شفیع زاده و همکاران، ۱۳۹۷). با توجه به نبودن نرم افزاری که بتواند متون فارسی به فرمت PDF را

پینه نوئی و صفری گرایلی (۱۳۹۷) از شاخص خوانایی گزارشگری مالی با عنوان فوگ (که در بسیاری از پژوهش های حوزه حسابداری و حسابرسی به کار گرفته شده) استفاده شده است. این شاخص تابعی از دو متغیر طول جمله (بر حسب کلمات) و کلمات پیچیده (تعریف شده به صورت تعداد کلمات با سه یا چند بخش) است که به صورت رابطه زیر محاسبه می شود:

(میانگین تعداد کلمات در هر جمله + تعداد کلمات

پیچیده) $\times 0.4 =$ شاخص فوگ

نحوه تعیین سطح خوانایی گزارش های مالی در شاخص بالا به ترتیب زیر است (عبدی و همکاران، ۱۳۹۷):

۱. انتخاب یک نمونه یک صد کلمه ای از ابتدا، یک نمونه یک صد کلمه ای از وسط و یک نمونه یک صد کلمه ای از اواخر گزارش به صورت تصادفی؛

۲. شمارش تعداد جمله های هر یک از نمونه ها؛

۳. محاسبه متوسط طول جمله ها از طریق تقسیم تعداد کلمات به تعداد جمله های کامل هر نمونه یک صد کلمه ای؛

۴. شمارش تعداد کلمات سه هجایی و بیش از سه هجایی موجود (کلمات پیچیده) در هر یک از متون یک صد کلمه ای؛

۵. جمع کردن تعداد کلمات پیچیده با تعداد متوسط کلمات در جمله ها؛

۶. ضرب کردن حاصل جمع تعداد کلمات دشوار و متوسط کلمات در جمله ها با عدد ثابت 0.4 ؛

۷. انجام محاسبات بندهای ۴، ۵ و ۶، برای دو نمونه یک صد کلمه ای دیگر؛

۸. محاسبه میانگین نتایج هر سه نمونه از طریق جمع کردن و تقسیم به تعداد

رابطه بین شاخص فوگ و سطح خوانایی بدین شرح است که $FOG \geq 18$ یعنی متن خواندنی نیست و بسیار پیچیده است، ۱۴-۱۸ (متن سخت)، ۱۲-۱۴ (متن مناسب)، ۱۰-۱۲ (متن قابل قبول) و ۸-۱۰ (متن آسان) است. از آنجا که مقادیر بیشتر شاخص بالا، بیانگر میزان خوانایی کمتر گزارشهای مالی است، مقدار محاسبه شده در عدد منفی یک ضرب می شود تا معیار مستقیمی از شاخص خوانایی گزارشگری مالی به دست آید.

ب: متغیرهای مستقل

• مؤلفه های حاکمیت شرکتی

- اندازه هیئت مدیره: تعداد اعضای هیئت مدیره معیار سنجش اندازه هیئت مدیره می باشد.

- استقلال هیئت مدیره: استقلال هیئت مدیره از تقسیم تعداد اعضای غیرموظف هیئت مدیره به کل اعضا به دست می آید.

- تنوع جنسیتی هیئت مدیره: تنوع جنسیتی هیئت مدیره متغیری مجازی می باشد که اگر ترکیب هیئت مدیره دارای عضوی خانم باشد عدد یک و در غیر اینصورت عدد صفر داده می شود.

- مالکیت مدیریتی: درصد سهام در دست مدیران اجرایی و اعضای هیئت مدیره شرکت

- مالکیت نهادی: درصد سهام در دست نهادها و مؤسسات شبه دولتی

- مالکیت خانوادگی: مالکیت خانوادگی یک متغیر کیفی است و شرکتهایی را در بر می گیرد که حداقل حائز یکی از معیارهای زیر باشد:

یک یا چند نفر از اعضای یک یا دو خانواده، مالک حداقل بیست درصد از سهام شرکت باشند؛ مگر این که با وجود تملک حداقل بیست درصد سهام، نفوذ قابل ملاحظه یا کنترل بر شرکت را نداشته باشند؛

حداقل پنجاه درصد از اعضای هیئت مدیره، از اعضای یک خانواده باشند؛ و یا

به نحوی، نفوذ قابل ملاحظه و یا کنترل بر شرکت توسط اعضای خانواده ثابت شود، حتی اگر مالکیت اعضای خانواده کمتر از ۲۰ درصد باشد.

جهت محاسبه نسبت مالکیت خانوادگی از نسبت تعداد سهام در اختیار افرادی که از یک خانواده هستند به کل سهام شرکت استفاده می شود

- اندازه کمیته حسابرسی: تعداد اعضای کمیته حسابرسی از یادداشتهای همراه صورتهای مالی شرکتها در سایت بورس تهران استخراج می گردد.

- استقلال کمیته حسابرسی: جهت محاسبه استقلال کمیته حسابرسی از نسبت اعضای کمیته حسابرسی که

عضو هیئت مدیره شرکت نیستند به کل اعضای کمیته حسابرسی استفاده می شود.

- **تعداد جلسات کمیته حسابرسی:** تعداد گزارشات کمیته حسابرسی مبنای محاسبه تعداد گزارشهای کمیته حسابرسی می باشد.

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری پژوهش شامل کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تا آخر سال ۱۴۰۰ می باشد.

در پژوهش حاضر از جامعه آماری مورد نظر، شرکت ها با توجه به شرایط و محدودیت های زیر انتخاب می شود:

۱. برای انتخاب نمونه همگن، شرکت ها باید قبل از سال ۱۳۹۲ در بورس تهران پذیرفته شده باشند و از ابتدای

سال ۱۳۹۲ سهام آنها در بورس مورد معامله قرار گرفته باشد.

۲. به منظور انتخاب شرکت های فعال، معاملات این شرکت ها در طول سالهای ۱۳۹۲ الی ۱۴۰۱ در بورس دچار وقفه بیش از سه ماه نشده باشد.

۳. به لحاظ افزایش قابلیت مقایسه، دوره مالی شرکت ها منتهی به اسفند باشد.

۴. بین سالهای ۱۳۹۲ الی ۱۴۰۱ تغییر فعالیت یا تغییر سال مالی نداشته باشند.

۵. جزو صنایع سرمایه گذاری، واسطه گری مالی، بانک و لیزینگ نباشد.

با توجه به شرایط فوق تعداد ۱۲۵ شرکت به عنوان نمونه آماری انتخاب شده است.

تجزیه و تحلیل داده ها

■ آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

نگاره ۳: آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	تعداد مشاهدات	میانگین	انحراف معیار	کمترین مقدار	بیشترین مقدار	چولگی	کشدگی
لحن گزارشگری مالی	۱۲۵۰	۰/۰۲۶	۰/۰۴۱	-۰/۱۱۸	۰/۳۴۶	-۰/۶۸۳	۴/۵۵۳
خوانایی گزارشگری مالی	۱۲۵۰	-۱۴/۵۳۷	۲/۴۶۷	-۲۶/۵۸۲	-۹/۷۳۴	۳/۱۲۳	۱۱/۸۹۰
مالکیت مدیریتی	۱۲۵۰	۰/۱۱۶	۰/۱۹۸	۰	۰/۶۹۳	۱/۰۳۶۱	۳/۱۶۲
مالکیت خانوادگی	۱۲۵۰	۰/۰۵۱	۰/۲۵۳	۰	۰/۳۷۶	۱/۰۰۲	۴/۲۱۱
مالکیت نهادی	۱۲۵۰	۰/۲۹۵	۰/۱۴۱	۰	۰/۵۴۶	۲/۵۹۳	۷/۱۷۷
تنوع جنسیتی هیئت مدیره	۱۲۵۰	۰/۰۳۶	۰/۱۳۰	۰	۱	۲/۳۳۷	۴/۱۷۲
اندازه هیئت مدیره	۱۲۵۰	۳/۲۹۳۲	۱/۲۲۹	۳	۵	۲/۹۱۵	۴/۵۱۰
استقلال هیئت مدیره	۱۲۵۰	۰/۳۱۴۵	۰/۲۶۴	۰/۲۰	۰/۶۶	۴/۳۲۶	۸/۷۱۱
استقلال کمیته حسابرسی	۱۲۵۰	۰/۶۱۲۵۰	۰/۱۳۰	۰	۱	۲/۳۳۷	۴/۱۷۲
تعداد جلسات کمیته حسابرسی	۱۲۵۰	۴/۲۳۵	۲/۱۱۶	۴	۱۲	۴/۳۷۶	۹/۲۱۹
اندازه کمیته حسابرسی	۱۲۵۰	۳/۴۷۲	۱/۵۰۶	۲	۵	۳/۰۹۱	۶/۴۷۲

با توجه به نگاره ۳؛ میانگین خوانایی گزارشگری مالی نشان دهنده متن سخت گزارشات هیئت مدیره شرکت ها می باشد زیرا میانگین آنها حدود ۱۴ شده است. میانگین مالکیت خانوادگی و مدیریتی در حد بسیار پائینی و به ترتیب حدود ۵ درصد و ۱۱ درصد می باشد. میزان تنوع جنسیتی در ترکیب

هیئت مدیره نیز در حد بسیار پائینی و حدود ۳ درصد می باشد. استقلال کمیته حسابرسی نیز در حدود ۶۰ درصد برآورد شده است.

■ آزمون مانایی متغیرهای پژوهش

یکی از عمده ترین مشکلات که در رگرسیون سری های زمانی ممکن است رخ دهد، پدیده رگرسیون ساختگی می باشد. رگرسیون ساختگی به وضعیتی اطلاق می شود که در آن علیرغم وجود ضریب تعیین بالا، رابطه معناداری بین متغیرها وجود ندارد. به منظور اطمینان از نتایج پژوهش و ساختگی نبودن روابط موجود در رگرسیون و معنادار بودن متغیرها، اقدام به انجام آزمون مانایی لوین، لین و چو (LLC) و آیم، پسران و شین (IPS) برای متغیرهای پژوهش شده است. واضح است در صورتی که بر پایه آزمون های فوق متغیرها ریشه واحد داشته باشند

و نیاز به یک بار تفاضل گیری باشد، رده انباشتگی یک ($I(1)$) می باشد. در صورتی که بر پایه آزمون های فوق متغیر مانا باشند آنگاه رده انباشتگی آن متغیر صفر ($I(0)$) خواهد بود. نگاره (۲-۴) نتایج آزمون مانایی متغیرها را نشان می دهد. نتایج نشان می دهد که مقدار این آماره برای هر یک از متغیرها معنادار بوده، لذا فرضیه صفر مبنی بر وجود ریشه واحد متغیرها رد می شود. به بیان دیگر، مانایی داده ها تأیید می گردد.

نگاره ۴: آزمون مانایی متغیرهای پژوهش

متغیر	لحن گزارشگری مالی	خوانایی گزارشگری مالی	مالکیت مدیریتی	مالکیت خانوادگی	مالکیت نهادی	تنوع جنسیتی هیئت مدیره	اندازه هیئت مدیره
آماره IPS	-۴/۶۳۴	-۸/۳۹۲	-۶/۵۳۶	-۶/۰۱۹	-۱۱/۸۷۵	-۸/۳۶۵	-۷/۳۰۰
سطح خطا	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰
نتیجه آزمون	$I(0)$	$I(0)$	$I(0)$	$I(0)$	$I(0)$	$I(0)$	$I(0)$
آماره LLC	-۵/۱۱	-۴/۸۸	-۵/۳۶	-۴/۶۳	-۶/۷۴	-۵/۳۹	-۳/۴۲
سطح خطا	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰
نتیجه آزمون	$I(0)$	$I(0)$	$I(0)$	$I(0)$	$I(0)$	$I(0)$	$I(0)$

ادامه نگاره آزمون مانایی متغیرهای پژوهش

متغیر	استقلال هیئت مدیره	استقلال کمیته حسابرسی	تعداد جلسات کمیته حسابرسی	اندازه کمیته حسابرسی
آماره IPS	-۶/۱۲۸	-۴/۲۱۶	-۸/۸۵۰	-۱۱/۳۷۱
سطح خطا	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰
نتیجه آزمون	$I(0)$	$I(0)$	$I(0)$	$I(0)$
آماره LLC	-۸/۴۹۴	-۶/۵۳۷	-۴/۱۷۵	-۹/۹۰۷
سطح خطا	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۰
نتیجه آزمون	$I(0)$	$I(0)$	$I(0)$	$I(0)$

■ آزمون فرضیه اول

نتایج آزمون فرضیه اول به صورت زیر می باشد.

نگاره ۹: نتایج حاصل از رگرسیون چندمتغیره فرضیه اول

نوع متغیر	نماد	نام متغیر	ضریب	خطای استاندارد	آماره t	سطح خطا
-----------	------	-----------	------	-------------------	-----------	---------

متغیر وابسته	TONE	لحن گزارشگری مالی	-	-	-
مقدار ثابت	α	آلفا	۰/۳۲۶	۰/۲۴۵۸	۱/۳۲۶
	MANAGE-OWN	مالکیت مدیریتی	-۰/۳۸۷*	۰/۰۸۲۱	-۴/۷۰۹
	Ins	مالکیت نهادی	۰/۱۴۵*	۰/۰۴۱۳	۳/۵۰۸
	Family-own	مالکیت خانوادگی	-۰/۲۱۶*	۰/۰۳۸۳	-۵/۶۳۴
متغیرهای مستقل	b-size	اندازه هیئت مدیره	۰/۴۱۲	۰/۲۴۷۴	۱/۶۶۵
	OUTD	استقلال هیئت مدیره	۰/۵۱۳*	۰/۱۱۰۲	۴/۶۵۳
	Gender	تنوع جنسیتی هیئت مدیره	۰/۴۳۳	۰/۲۴۴۰	۱/۷۷۴
	Ind-committee	استقلال کمیته حسابرسی	۰/۳۰۴*	۰/۰۴۴۵	۶/۸۲۳
	Size-committee	اندازه کمیته حسابرسی	۰/۱۳۲	۰/۰۸۴۳	۱/۵۶۴
	Meetings-committee	تعداد جلسات کمیته حسابرسی	۰/۱۸۴	۰/۱۱۴۲	۱/۶۱۱
	DW	دوربین واتسون	۱/۸۱۳	-	-
	F	آماره F	۹/۱۶۵	-	-
	R Square	ضریب تعیین	۰/۶۲۷	-	-
	Adjusted R Square	ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۶۲۵	-	-

منفی بودن ضریب متغیر مالکیت مدیریتی (۰/۳۸۷-) حاکی از تأثیر معکوس این متغیر بر لحن گزارشگری مالی می باشد؛ به طوری که با افزایش ۱ واحدی مالکیت مدیریتی، لحن گزارشگری مالی به میزان ۰/۳۸۷ واحد کاهش می یابد. بنابراین با توجه به تجزیه و تحلیل های صورت گرفته در ارتباط با تایید فرضیه فرعی اول پژوهش می توان نتیجه گرفت که مالکیت مدیریتی بر لحن گزارشگری مالی تأثیر معنادار و معکوس دارد.

نتیجه فرضیه فرعی دوم (فرضیه اصلی اول):

معکوس بودن ضریب متغیر مالکیت خانوادگی (۰/۲۱۶-) حاکی از تأثیر معکوس این متغیر بر لحن گزارشگری مالی می باشد؛ به طوری که با افزایش ۱ واحدی مالکیت خانوادگی، لحن گزارشگری مالی به میزان ۰/۲۱۶ واحد کاهش می یابد. بنابراین با توجه به تجزیه و تحلیل های صورت گرفته در ارتباط با تایید فرضیه فرعی دوم پژوهش می توان نتیجه گرفت که مالکیت خانوادگی بر لحن گزارشگری مالی تأثیر معنادار و معکوس دارد.

نتیجه فرضیه فرعی سوم (فرضیه اصلی اول):

مثبت بودن ضریب متغیر مالکیت نهادی (۰/۱۴۵) حاکی از تأثیر مستقیم این متغیر بر لحن گزارشگری مالی می باشد؛ به طوری که با افزایش ۱ واحدی مالکیت نهادی،

همانگونه که این نگاره نشان می دهد، چون سطح خطای متغیرهای مالکیت مدیریتی، مالکیت نهادی، مالکیت خانوادگی، استقلال هیئت مدیره و استقلال کمیته حسابرسی کمتر از ۵ درصد می باشد؛ بنابراین این متغیرها بر لحن گزارشگری مالی شرکت تأثیر معناداری دارند و اندازه هیئت مدیره، اندازه کمیته حسابرسی، تنوع جنسیتی هیئت مدیره و تعداد جلسات هیئت مدیره هیچ تأثیری بر لحن گزارشگری مالی شرکت ندارند (زیرا سطح خطا این متغیر بالاتر از ۵ درصد است).

با توجه به اینکه سطح معناداری آماره F کمتر از ۵ درصد می باشد (۰/۰۰۰) بنابراین الگوی رگرسیون محاسبه شده معنادار است به عبارت دیگر ارتباط منطقی بین متغیرها ایجاد شده است.

همچنین با توجه به ضریب تعیین به دست آمده، متغیرهای مستقل ۶۲/۷ درصد از تغییرات در لحن گزارشگری مالی شرکت را توضیح می دهند. آماره دوربین واتسون نیز چون بین ۱/۵ تا ۲/۵ می باشد (۱/۸۱۳)، پس می توان نتیجه گیری کرد که بین جملات خطا در معادله رگرسیون مشکل خودهمبستگی وجود ندارد.

نتیجه فرضیه فرعی اول (فرضیه اصلی اول):

نتیجه فرضیه فرعی هفتم (فرضیه اصلی اول):

مثبت بودن ضریب متغیر استقلال کمیته حسابرسی ($0/304$) حاکی از تأثیر مستقیم این متغیر بر لحن گزارشگری مالی می باشد؛ به طوری که با افزایش ۱ واحدی استقلال کمیته حسابرسی، لحن گزارشگری مالی نیز به میزان $0/304$ واحد افزایش می یابد. بنابراین با توجه به تجزیه و تحلیل های صورت گرفته در ارتباط با تایید فرضیه فرعی هفتم پژوهش می توان نتیجه گرفت که استقلال کمیته حسابرسی بر لحن گزارشگری مالی تأثیر معنادار و مستقیم دارد.

نتیجه فرضیه فرعی هشتم (فرضیه اصلی اول):

با توجه به اینکه سطح خطای متغیر تعداد جلسات کمیته حسابرسی بالاتر از ۵ درصد می باشد ($0/135$)؛ بنابراین با توجه به تجزیه و تحلیل های صورت گرفته در ارتباط با رد فرضیه فرعی هشتم پژوهش می توان نتیجه گرفت که تعداد جلسات کمیته حسابرسی تأثیری بر لحن گزارشگری مالی ندارد.

نتیجه فرضیه فرعی نهم (فرضیه اصلی اول):

با توجه به اینکه سطح خطای متغیر اندازه کمیته حسابرسی بالاتر از ۵ درصد می باشد ($0/175$)؛ بنابراین با توجه به تجزیه و تحلیل های صورت گرفته در ارتباط با رد فرضیه فرعی نهم پژوهش می توان نتیجه گرفت که اندازه کمیته حسابرسی تأثیری بر لحن گزارشگری مالی ندارد.

■ آزمون فرضیه دوم

نگاره ۱۰: نتیجه حاصل از آزمون فرضیه دوم در نگاره ۱۰ ارائه شده است:

نگاره ۱۰: نتایج حاصل از رگرسیون چندمتغیره فرضیه دوم

نوع متغیر	نماد	نام متغیر	ضریب	خطای استاندارد	آماره t	سطح خطا
متغیر وابسته	Readability	خوانایی گزارشگری مالی	-	-	-	-
مقدار ثابت	α	آلفا	$0/118$	$0/0736$	$1/896$	$0/199$
	MANAGE-OWN	مالکیت مدیریتی	$-0/293^*$	$0/0858$	$-5/414$	$0/000$
	Ins	مالکیت نهادی	$0/174$	$0/0960$	$1/811$	$0/128$
	Family-own	مالکیت خانوادگی	$-0/295^*$	$0/0681$	$-4/328$	$0/000$
	b-size	اندازه هیئت مدیره	$0/464$	$0/3316$	$1/399$	$0/387$
متغیرهای مستقل	OUTD	استقلال هیئت مدیره	$0/307^*$	$0/0508$	$6/042$	$0/000$

لحن گزارشگری مالی نیز به میزان $0/387$ واحد افزایش می یابد. بنابراین با توجه به تجزیه و تحلیل های صورت گرفته در ارتباط با تایید فرضیه فرعی سوم پژوهش می توان نتیجه گرفت که مالکیت نهادی بر لحن گزارشگری مالی تأثیر معنادار و مستقیم دارد.

نتیجه فرضیه فرعی چهارم (فرضیه اصلی اول):

با توجه به اینکه سطح خطای متغیر تنوع جنسیتی هیئت مدیره بالاتر از ۵ درصد می باشد ($0/098$)؛ بنابراین با توجه به تجزیه و تحلیل های صورت گرفته در ارتباط با رد فرضیه فرعی چهارم پژوهش می توان نتیجه گرفت که تنوع جنسیتی هیئت مدیره تأثیری بر لحن گزارشگری مالی ندارد.

نتیجه فرضیه فرعی پنجم (فرضیه اصلی اول):

با توجه به اینکه سطح خطای متغیر اندازه هیئت مدیره بالاتر از ۵ درصد می باشد ($0/121$)؛ بنابراین با توجه به تجزیه و تحلیل های صورت گرفته در ارتباط با رد فرضیه فرعی پنجم پژوهش می توان نتیجه گرفت که اندازه هیئت مدیره تأثیری بر لحن گزارشگری مالی ندارد.

نتیجه فرضیه فرعی ششم (فرضیه اصلی اول):

مثبت بودن ضریب متغیر استقلال هیئت مدیره ($0/513$) حاکی از تأثیر مستقیم این متغیر بر لحن گزارشگری مالی می باشد؛ به طوری که با افزایش ۱ واحدی استقلال هیئت مدیره، لحن گزارشگری مالی نیز به میزان $0/513$ واحد افزایش می یابد. بنابراین با توجه به تجزیه و تحلیل های صورت گرفته در ارتباط با تایید فرضیه فرعی ششم پژوهش می توان نتیجه گرفت که استقلال هیئت مدیره بر لحن گزارشگری مالی تأثیر معنادار و مستقیم دارد.

۰/۵۳۱	۱/۲۱۷	۰/۲۴۷۳	۰/۳۰۱	تنوع جنسیتی هیئت مدیره	Gender
۰/۰۳۷	۲/۴۵۵	۰/۰۶۷۶	۰/۱۶۶*	استقلال کمیته حسابرسی	Ind-committee
۰/۵۲۲	۱/۱۴۱	۰/۲۹۰۰	۰/۳۳۱	اندازه کمیته حسابرسی	Size-committee
۰/۰۰۰	۴/۷۷۴	۰/۰۸۶۳	۰/۴۱۲*	تعداد جلسات کمیته حسابرسی	Meetings-committee
-	-	-	۲/۲۶۵	دوربین واتسون	DW
۰/۰۰۰	-	-	۱۷/۲۰۸	آماره F	F
-	-	-	۰/۷۴۳	ضریب تعیین	R Square
-	-	-	۰/۷۳۹	ضریب تعیین تعدیل شده	Adjusted R Square

*: سطح معنی داری برابر با ۰/۰۵ می باشد.

مأخذ: محاسبات نرم افزار

نکرده و گزارشات را با لحن خوش بینانه ای ارائه دهند که لحن مطلوبی برای گزارشات صورتهای مالی نمی باشد.

براساس نتایج فرضیه فرعی دوم مالکیت خانوادگی بر لحن گزارشگری مالی تأثیر معکوس و معناداری دارد.

مالکان خانوادگی به علت حساسیت کمتر و اطمینان خاطر از مالکیت سهام شرکت، نظارت کمتری بر صورتهای مالی و رفتار مدیران گزارش دهنده صورتهای مالی خواهند داشت و این امر موجب کاهش لحن مطلوب گزارشگری مالی شرکتها می گردد.

براساس نتایج فرضیه فرعی سوم مالکیت نهادی بر لحن گزارشگری مالی تأثیر مستقیم و معناداری دارد.

مالکان نهادی با در اختیار داشتن مدیران خبره و متخصص در بازار سرمایه، بهتر می توانند بر رفتار مدیران گزارش دهنده صورتهای مالی نظارت داشته و این امر موجب ارتقای کیفیت لحن گزارشگری مالی خواهد شد.

براساس نتایج فرضیه فرعی چهارم تنوع جنسیتی هیئت مدیره بر لحن گزارشگری مالی تأثیری ندارد.

با توجه به تعداد بسیار کم اعضای خانم در هیئت مدیره شرکتهای بورسی تهران، این امر موجب کاهش قدرت ابراز نظر و نظارت کارآمد آنان و در نهایت عدم تأثیر بر لحن گزارشگری مالی خواهد بود.

براساس نتایج فرضیه فرعی پنجم اندازه هیئت مدیره بر لحن گزارشگری مالی تأثیری ندارد.

اعضای هیئت مدیره با نظارت کارآمد و تخصص خود می توانند موجب ارتقای مطلوبیت لحن گزارشگری مالی شوند و نوع و کارآمدی نظارت اعضا دارای اهمیت است و

همانگونه که این نگاره نشان می دهد، چون سطح خطای متغیرهای مالکیت مدیریتی، مالکیت خانوادگی، استقلال هیئت مدیره، استقلال کمیته حسابرسی، تعداد جلسات کمیته حسابرسی، استراتژی تهاجمی و استراتژی تدافعی کمتر از ۵ درصد می باشد؛ بنابراین این متغیرها بر خوانایی گزارشگری مالی شرکت تأثیر معناداری دارند و اندازه هیئت مدیره، اندازه کمیته حسابرسی، تنوع جنسیتی هیئت مدیره و مالکیت نهادی هیچ تأثیری بر خوانایی گزارشگری مالی شرکت ندارند (زیرا سطح خطا این متغیر بالاتر از ۵ درصد است).

با توجه به اینکه سطح معناداری آماره F کمتر از ۵ درصد می باشد (۰/۰۰۰) بنابراین الگوی رگرسیون محاسبه شده معنادار است به عبارت دیگر ارتباط منطقی بین متغیرها ایجاد شده است.

همچنین با توجه به ضریب تعیین به دست آمده، متغیرهای مستقل ۷۴/۳ درصد از تغییرات در خوانایی گزارشگری مالی شرکت را توضیح می دهند. آماره دوربین واتسون نیز چون بین ۱/۵ تا ۲/۵ می باشد (۲/۲۶۵)؛ پس می توان نتیجه گیری کرد که بین جملات خطا در معادله رگرسیون مشکل خودهمبستگی وجود ندارد.

بحث و نتیجه گیری

نتایج فرضیه اصلی اول پژوهش به شرح زیر می باشد:

براساس نتایج فرضیه فرعی اول مالکیت مدیریتی بر لحن گزارشگری مالی تأثیر معکوس و معناداری دارد. مدیران شرکت به علت تمایل به ارائه بهترین عملکرد به سهامداران ممکن است اصل تطابق را به خوبی رعایت

براساس نتایج این پژوهش، تعداد اعضا تأثیری بر لحن گزارشگری مالی ندارد.

براساس نتایج فرضیه فرعی ششم استقلال هیئت مدیره بر لحن گزارشگری مالی تأثیر مستقیم و معناداری دارد. اعضای غیرموظف هیئت مدیره می توانند با نظارت بیشتر بر صورتهای مالی، مانع از دستکاری در اقلام گزارشگری مالی شوند و لحن گزارشگری مالی را ارتقا دهند.

براساس نتایج فرضیه فرعی هفتم استقلال کمیته حسابرسی بر لحن گزارشگری مالی تأثیر مستقیم و معناداری دارد. زمانی که اعضای مستقل کمیته حسابرسی بیشتر باشند، بهتر می توانند بیطرفانه صورتهای مالی را حسابرسی و اشتباهات عمدی یا سهوی را گزارش کنند. این امر می تواند به لحن مطلوب گزارشگری مالی منجر شود.

براساس نتایج فرضیه فرعی هشتم تعداد جلسات کمیته حسابرسی بر لحن گزارشگری مالی تأثیری ندارد.

براساس نتایج فرضیه فرعی نهم اندازه کمیته حسابرسی بر لحن گزارشگری مالی تأثیری ندارد.

براساس نتایج آزمون فرضیه ها، تعداد کم یا زیاد بودن اعضای کمیته حسابرسی و تعداد جلسات آنان نمی تواند تضمین کننده لحن مطلوب گزارشات مالی باشد و استقلال و تخصص مالی اعضای کمیته دارای اهمیت زیاد می باشد.

نتایج فرضیه اصلی دوم پژوهش به شرح زیر می باشد:

براساس نتایج فرضیه فرعی اول مالکیت مدیریتی بر خوانایی گزارشگری مالی تأثیر معکوس و معناداری دارد. مدیران شرکت به علت تمایل به ارائه بهترین عملکرد به سهامداران ممکن است اصل تطابق را به خوبی رعایت نکرده و گزارشات را با پیچیدگی بیشتری ارائه دهند که موجب کاهش خوانایی گزارشگری مالی می گردد.

براساس نتایج فرضیه فرعی دوم مالکیت خانوادگی بر خوانایی گزارشگری مالی تأثیر معکوس و معناداری دارد. مالکان خانوادگی به علت حساسیت کمتر و اطمینان خاطر از مالکیت سهام شرکت، نظارت کمتری بر صورتهای مالی و رفتار مدیران گزارش دهنده صورتهای مالی خواهند داشت و این امر موجب می شود مدیران

گزارشات را با خوانایی کمتر و پیچیدگی بیشتری ارائه نمایند.

براساس نتایج فرضیه فرعی سوم مالکیت نهادی بر خوانایی گزارشگری مالی تأثیری ندارد.

براساس نتایج فرضیه فرعی چهارم تنوع جنسیتی هیئت مدیره بر خوانایی گزارشگری مالی تأثیری ندارد.

با توجه به تعداد بسیار کم اعضای خانم در هیئت مدیره شرکتهای بورسی تهران، این امر موجب کاهش قدرت ابراز نظر و نظارت کارآمد آنان و در نهایت عدم تأثیر بر خوانایی گزارشگری مالی خواهد بود.

براساس نتایج فرضیه فرعی پنجم اندازه هیئت مدیره بر خوانایی گزارشگری مالی تأثیری ندارد.

اعضای هیئت مدیره با نظارت کارآمد و تخصص خود می توانند موجب ارتقای خوانایی گزارشگری مالی شوند و نوع و کارآمدی نظارت اعضا دارای اهمیت است و براساس نتایج این پژوهش، تعداد اعضا تأثیری بر خوانایی گزارشگری مالی ندارد.

براساس نتایج فرضیه فرعی ششم استقلال هیئت مدیره بر خوانایی گزارشگری مالی تأثیر مستقیم و معناداری دارد. اعضای غیرموظف هیئت مدیره می توانند با نظارت بیشتر بر صورتهای مالی، مانع از دستکاری در اقلام گزارشگری مالی شوند و مدیران را ملزم به ارائه اطلاعات ساده و روان در صورتهای مالی نمایند.

براساس نتایج فرضیه فرعی هفتم استقلال کمیته حسابرسی بر خوانایی گزارشگری مالی تأثیر مستقیم و معناداری دارد. زمانی که اعضای مستقل کمیته حسابرسی بیشتر باشند، بهتر می توانند بیطرفانه صورتهای مالی را حسابرسی و اشتباهات عمدی یا سهوی را گزارش کنند. این امر می تواند به ارائه ساده و روان گزارشگری مالی منجر شود.

براساس نتایج فرضیه فرعی هشتم تعداد جلسات کمیته حسابرسی بر خوانایی گزارشگری مالی تأثیر مستقیم و معناداری دارد. زمانی که اعضای کمیته حسابرسی جلسات بیشتری در سال برگزار می کنند، موارد صورتهای مالی چندین بار مورد بازبینی قرار گرفته و پیچیدگی ها در ارائه گزارشات کاهش می یابد و این امر به افزایش خوانایی گزارشگری مالی منجر می شود.

براساس نتایج فرضیه فرعی نهم اندازه کمیته حسابرسی بر خوانایی گزارشگری مالی تأثیری ندارد. براساس نتایج آزمون فرضیه ها، تعداد کم یا زیاده بودن اعضای کمیته حسابرسی نمی تواند تضمین کننده خوانایی گزارشات مالی باشد و استقلال و تعداد جلسات اعضای کمیته دارای اهمیت زیاد می باشد.

پیشنهادهای پژوهش

الف) پیشنهادهای مبتنی بر نتایج

براساس نتایج پژوهش مبنی بر تأثیر معکوس مالکیت مدیریتی و خانوادگی بر لحن و خوانایی گزارشگری مالی؛ به سهامداران شرکتهای خانوادگی و شرکتهایی که درصد مالکیت بالایی دارند توصیه می شود حسابرسی شرکت توسط افراد باتجربه و مؤسسات مشهور حسابرسی، می تواند کیفیت گزارشگری مالی را در مبحث لحن و خوانایی ارتقا دهد. همچنین کارآمد کردن بخش حسابرسی داخلی شرکت نیز می تواند موجب شفافیت، کیفیت و لحن و خوانایی مطلوب گزارشگری مالی شود.

براساس نتایج پژوهش مبنی بر تأثیر مستقیم مالکیت نهادی بر لحن گزارشگری مالی توصیه می شود سهامداران بخشی از سهام شرکت را به مالکان هادی واگذار نمایند زیرا کارآمدی و تجربه مالکان نهادی می تواند موجب نظارت بیشتر و لحن مطلوب تر صورتهای مالی شود.

براساس نتایج پژوهش مبنی بر تأثیر مستقیم استقلال هیئت مدیره بر لحن و خوانایی گزارشگری مالی، توصیه می شود سهامداران، اعضای غیرموظف هیئت مدیره را از بین افراد متخصص و باتجربه حسابرسی انتخاب نمایند زیرا این افراد می توانند نظارت بهتری بر گزارشگری مالی داشته و مدیران را وادار به ارائه گزارشات با لحن و خوانایی مطلوب نماید.

براساس نتایج پژوهش مبنی بر تأثیر مستقیم استقلال کمیته حسابرسی بر لحن و خوانایی گزارشگری مالی، توصیه می شود سازمان بورس بر استقلال اعضای هیئت مدیره تأکید زیادی داشته باشد و اعضای هیئت مدیره را در کمیته حسابرسی استفاده ننمایند. زیرا استقلال بالاتر کمیته حسابرسی می تواند موجب حسابرسی بیطرفانه و

دقیقتر صورتهای مالی و کاهش پیچیدگی و افزایش مطلوبیت لحن گزارشگری مالی گردد.

براساس نتایج پژوهش مبنی بر تأثیر مستقیم تعداد جلسات کمیته حسابرسی بر خوانایی گزارشگری مالی، توصیه می شود تعداد جلسات کمیته حسابرسی در ماه به صورت منظم برگزار شود. براساس قانون، حداقل جلسات کمیته حسابرسی در سال باید ۶ جلسه باشد که در بسیار از شرکتها این قانون رعایت نمی شود.

ب) پیشنهادهای پژوهشی

- در پژوهشی مشابه می توان تقسیم بندی استراتژی شرکتها را تغییر داد و استراتژی شرکت را به استراتژی های تمرکز، تمایز و رهبری هزینه تفکیک و مورد بررسی قرار داد.

- در پژوهشی می توان به بررسی علل ناکارآمدی تنوع جنسیتی و اندازه هیئت مدیره در ارتقای لحن و خوانایی گزارشگری مالی پرداخته شود

- همچنین در پژوهش دیگر می توان نقش نوسانات در متغیرهای کلان اقتصادی از جمله تورم را بر رابطه بین حاکمیت شرکتی با لحن و خوانایی گزارشگری مالی را مد نظر قرار داد.

فهرست منابع و مأخذ:

باقری، ابوطالب، حصارزاده، رضا، عباس زاده، محمدرضا. (۱۳۹۷). خوانایی صورتهای مالی و حساسیت سرمایه-گذاران به استفاده از اطلاعات حسابداری. چشم انداز مدیریت مالی، شماره ۲۳. ص ص ۸۷-۱۰۳

بشیری منش و صمیمی (۱۴۰۰). خوانایی متن صورتهای مالی و استراتژی های حسابرسان در مواجهه با ریسک حسابرسی. پژوهش های تجربی حسابداری. دوره ۱۱، شماره ۱ - شماره پیاپی ۳۹، بهار ۱۴۰۰. صفحه ۱۳۷-۱۶۹

پورکریم، محمد جبارزاده، کنگرلویی، سعید، بحری ثالث، جمال، قلاوندی، حسن. (۱۳۹۷). تأثیر مدیریت سود بر لحن گزارشگری مالی در نظام حسابداری ایران، پژوهش های حسابداری مالی، ۱۰ (۳): ۲۱-۴۴.

میرزایی سعیده و عبدالی محمدرضا و کوشکی جهرمی علیرضا (۱۳۹۹). بررسی تاثیر لحن بدبینانه گزارشگری مالی بر گزارشگری مالی متهورانه: حفاظت از حقوق سهامداران. مطالعات تجربی حسابداری مالی سال شانزدهم بهار ۱۳۹۹ شماره ۶۵.

میرعلی، مهدیه، غلامی مقدم، فایزه، حصارزاده، رضا. (۱۳۹۷). بررسی رابطه لحن گزارشگری مالی با عملکرد آتی شرکت و بازده بازار، دانش حسابداری مالی، ۵(۳): ۸۱-۹۸.

نوروزی، محمد، آذین فر، کاوه، عباسی، ابراهیم، داداشی، ایمان (۱۳۹۹). طراحی مدل و ارزیابی نقش تعدیلی توانایی مدیریت بر رابطه بین خوانایی گزارشگری مالی و هزینه نمایندگی. پژوهش های حسابداری مالی، ۱۲(۱)، ۱۸-۱.

Awuor, O. B. (2016). The Effect of Corporate Strategy on Stock Performance of Firms Listed at The Nairobi Securities Exchange. Nairobi: University of Nairobi.

Blanco, B., and Dhole, S.(2022).Financial Statement Comparability, Readability and Accounting Fraud. AFAANZ Conference, Working Paper, https://www.afaanz.org/openconf/2017/module_s/request.php?module=oc_program&action=summary.php&id=4

Bonsall, S. B., and Miller, B. P. (2021). The Impact of Narrative Disclosure Readability on Bond Ratings and the Cost of Debt. Review of Accounting Studies, Vol. 22, No. 2, Pp. 608-643.

Chen, F. H., Chi, D. J., and Zhu, J. Y. (2018). Application of Random Forest, Rough Set Theory, Decision Tree and Neural Network to Detect Financial Statement Fraud-Taking Corporate Governance into Consideration. Intelligent Computing Theory, Vol. 8588, Pp. 221- 234.

Guay, W., Samuels, D., and Taylor, D. (2016), "Guiding through the Fog: Financial statement complexity and voluntary

رضائی پیتنه نوئی، یاسر و صفری گرایلی، مهدی (۱۳۹۷). خوانایی گزارشگری مالی و احتمال گزارشگری مالی متقلبانه. پژوهش های حسابداری مالی، ۱۰(۴)، ۴۳-۵۸. رضوانی، فریبا، برندک، سجاد. (۱۳۹۹). خوانایی گزارشگری مالی و هزینه های حسابرسی. چشم انداز حسابداری و مدیریت. ۱۱۲-۱۲۶: ۱۸.

سروی، اعظم، طالب نیا، قدرت اله، پورزمانی، زهرا، جهانشاد، آریتا (۱۳۹۷). ارزیابی خوانایی و قابلیت فهم استانداردهای حسابداری از منظر حسابداران و حسابرسان با استفاده از شاخص های فلش و کلوز. پژوهش های کاربردی در گزارشگری مالی، ۷(۱۳)، ۲۴۱-۲۷۴.

شفیع زاده، بهاره، حسینی، سیدعلی، رحمانی، علی، سلطانی، محمد. (۱۳۹۷). نقش گزارشگری مالی، شفافیت و راهبری شرکتی در حمایت از حقوق سرمایه گذاران، فصلنامه بورس اوراق بهادار، ۱۱(۴۲): ۷۴-۹۵.

صفری گرایلی، مهدی و رضایی، یاسر. (۱۳۹۷). توانایی مدیریت و خوانایی گزارشگری مالی: آزمون نظریه علامت دهی. دانش حسابداری، شماره ۲. ص ص ۲۱۸-۱۹۱.

عباس زاده، محمدرضا و صالحی مهدی و نسیم طوسی فرهاد (۱۳۹۹). بررسی عوامل موثر بر خوانایی گزارش حسابرس: یک رویکرد زبانی. مطالعات تجربی حسابداری مالی. مقاله ۲، دوره ۱۶، شماره ۶۴، زمستان ۱۳۹۸، صفحه ۳۱-۵۷.

غفور مغربی، یگانه، سجادی، سیدحسین، اثنی عشری، حمیده و رضایان، علی (۱۳۹۹). تبیین اثر میانجی درک تسلط پردازش و برداشت سرمایه گذاران از اعتبار افشا بر رابطه بین احساس زبانی، خوانایی، خبرگی و قضاوت و تصمیم گیری سرمایه گذاران. بررسی های حسابداری و حسابرسی، ۲۷(۱)، ۸۷-۱۱۳.

کاشانی پور، محمد، آقائی، محمد، محسنی نامقی، داود (۱۳۹۸). لحن افشای اطلاعات و عملکرد آتی. بررسی های حسابداری و حسابرسی، ۲۶(۴)، ۵۷۰-۵۹۴.

کاظمی علوم مهدی و عبدی مصطفی و زلفی حسن و جلالوند حسین (۱۳۹۹). تأثیر خوانایی گزارشگری مالی بر معیارهای ریسک پروژه حسابرسی. بررسی های حسابداری و حسابرسی. دوره ۲۷، شماره ۱۳۹۹، ۲. صفحه ۲۰۲-۲۳۰.

Hsieh, C., Hui, K., and Zhang, Y. (2018). Analyst Report Readability and Stock Returns. *Journal of Business Financ & Accounting*, Vol. 43, No. 1&2, Pp. 98-130.

Li, F. (2022). Textual Analysis of Corporate Disclosures: Survey of the Literature. *Journal of Accounting Literature*, Vol. 29, Pp.143-165.

Lo, K., Ramos, F., Rogo, R. (2019). Corporate Strategy and annual report readability. *Accounting and Economics*, Vol. 63, pp. 1–25.

Zhiaovian R. (2020). "The use of partial least squares path modeling in international marketing, in Rudolf R. Sinkovics, Pervez N. Ghauri (ed.) *New Challenges to International Marketing*" *Advances in International Marketing*, Volume 20, pp. 277 – 319.

disclosure", *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 62 No. 2-3, pp. 234-269.

Hamza, S. M., & Suman, S. S. (2018). The Impact of Ownership Strcuture on Firms Performance: A Study on Bombay Stock Exchange in India. *International Journal of Accounting & Business Management*, 6(1), 21-38.

Hasan, M.M. (2017). Managerial ability, annual report readability and disclosure tone (April 23, 2017). Available at SSRN

Hassan, Mostafa Kamal, Abu Abbas, Bassam, Nathan Garas, Samy. (2019) "Readability, governance and performance: a test of the obfuscation hypothesis in Qatari listed firms", *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*. Vol. 19, PP. 270-298.

Modeling the factors that determine the tone and readability of financial reporting based on the components of corporate governance

¹Morteza Tashakori

Hossein Badiei^{*2}

Roya Darabi³

Abstract

The main goal of the current research is to model the factors that determine the tone and readability of financial reporting based on the components of corporate governance in the Tehran Stock Exchange. In this research, the components of corporate governance (managerial ownership, institutional ownership, family ownership, board size, board independence, board gender diversity, audit committee independence, number of audit committee meetings, and audit committee size) are the independent variables of the research. The variables of tone and readability of financial reporting are considered as dependent variables. The statistical sample of the research includes 125 companies during the ten-year period from 1392 to 1401. The method of data analysis is done through multiple regression test. The results of the first hypothesis showed that institutional ownership, independence of the board of directors and independence of the audit committee have a direct and significant effect on the tone of financial reporting, and the variables of managerial ownership and family ownership have an inverse and significant effect on the tone of financial reporting. The results of the second hypothesis showed that the number of audit committee meetings, the independence of the board of directors and the independence of the audit committee have a direct and significant effect on the readability of financial reporting, and the variables of managerial ownership and family ownership have an inverse and significant effect on the readability of financial reporting.

Keywords: corporate governance, company strategies, financial reporting tone, financial reporting readability

¹Department of Accounting, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. morteza.tashakori@gmail.com

² Department of Accounting, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran (Corresponding Author). Badiei@iau.ac.ir

³Department of Accounting, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. r-darabi@azad.ac.ir